GENERELT OVERBLIK OVER UDVIKLINGSPOLITIKKEN

Dette faktablad forklarer EU's udviklingspolitik, som er kernen i EU's eksterne politikker. Det beskriver den rolle, som EU's udviklingspolitik spiller med hensyn til at tackle globale udfordringer, hvordan EU's udviklingspolitik bidrager til gennemførelsen af FN's 2030-dagsorden for bæredygtig udvikling, og fremhæver dens betydning i bestræbelserne på at mindske og i sidste ende udrydde fattigdom. Det beskriver også EU's position som verdens største yder af udviklingsbistand og introducerer de vigtigste principper, retsgrundlag og instrumenter, der ligger til grund for EU's indsats.

RETSGRUNDLAG

— Artikel 21, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Union (TEU): overordnet mandat og styrende principper for EU's udviklingssamarbejde

— Artikel 4, stk. 4, og artikel 208-211 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF)

— Artikel 312-316 i TEUF: budgetmæssige aspekter

— Samoaaftalen, som har fundet midlertidig anvendelse siden januar 2024. Aftalen træder fuld ud i kraft, når Europa-Parlamentet har godkendt den, og parterne har ratificeret den, dvs. alle EU-medlemsstater og mindst to tredjedele af medlemmerne af Organisationen af Stater i Afrika, Caribien og Stillehavet (OACSS). Den erstatter Cotonouaftalen.

MÅL

EU's udviklingspolitik forfølger følgende mål:

— at mindske og i sidste ende udrydde fattigdom

— at fremme bæredygtig økonomisk, social og miljømæssig udvikling

— at fremme og forsvare menneskerettighederne, demokratiet og retsstatsprincippet

— at opnå ligestilling mellem kønnene

— at støtte fred, stabilitet og inklusive samfund

— at håndtere miljø- og klimaudfordringer.

POLITIKRAMME

EU støtter udviklingslandene ved at fremme bæredygtig udvikling og stabilitet. Det langsigtede mål er at udrydde fattigdom – et mål, der har været en central del af EU's eksterne politikker siden oprettelsen af Den Europæiske Udviklingsfond (EUF) i henhold til Romtraktaten fra 1957. EUF blev oprettet for at støtte et særligt forhold til de tidligere kolonier i regionerne i Afrika, Caribien og Stillehavet. Siden den 1. januar 2021 er EU's udviklingsbistand blevet ydet gennem det brede instrument

for naboskab, udviklingssamarbejde og internationalt samarbejde, NDICI-Global Europe (se nærmere nedenfor). Instrumentet fusionerede flere tidligere eksterne EU-finansieringsinstrumenter, herunder EUF.

EU og dets medlemsstater er – set under ét – verdens førende donor af officiel udviklingsbistand (ODA) og ydede 88.7.2 mia. EUR ODA i 2024. Udviklingssamarbejde er en delt kompetence for EU: Det kan gennemføre en fælles udviklingspolitik, forudsat at denne ikke forhindrer medlemsstaterne i at udøve deres egne kompetencer på området. Graden af samarbejde er sådan, at medlemsstaternes udviklingsorganer ofte implementerer EU-finansierede programmer.

EU blev i 2005 engageret i udviklingsvenlig politikkohærens, dvs. EU skal tilstræbe at integrere udviklingsmål i alle sine politikker, som berører udviklingslandene. I 2009 blev denne forpligtelse inddelt i fem områder: 1) handel og finans, 2) bekæmpelse af klimaforandringer, 3) sikring af global fødevaresikkerhed, 4) sikring af migrationens udviklingspositive virkninger og 5) styrkelse af forbindelserne og synergierne mellem sikkerhed og udvikling inden for rammerne af en global dagsorden for fredsskabelse. En rapport fra Kommissionen, som tidligere udkom hvert andet år (men nu sjældnere), redegør for EU's fremskridt med hensyn til udviklingsvenlig politikkohærens. Den seneste rapport blev offentliggjort i januar 2019. Europa-Parlamentets Udviklingsudvalg har haft en fast ordfører for udviklingsvenlig politikkohærens siden 2010. Denne rolle varetages i øjeblikket af Erik Marquardt (De Grønne/Den Europæiske Fri Alliance, Tyskland). I marts 2023 vedtog Parlamentet en beslutning om udviklingsvenlig politikkohærens, hvori Kommissionen, Tjenesten for EU's Optræden Udadtil og medlemsstaterne opfordres til at øge deres indsats i forbindelse med udviklingsvenlig politikkohærens. Parlamentet understregede, at udviklingsvenlig politikkohærens fortsat skal være en central del af EU's eksterne forbindelser, og anmodede Kommissionen om at præcisere anvendelsen af udviklingsvenlig politikkohærens i forbindelse med målene for bæredygtig udvikling.

Udviklingsbistand er en begrænset ressource. Det er grunden til, at EU er stærkt optaget af at sikre effektivitet i udviklingsbistanden og fremmer tætte forbindelser med partnerlandene i forbindelse med planlægningen og gennemførelsen af udviklingsforanstaltninger. Såvel EU's "adfærdskodeks om arbejdsdeling i udviklingspolitik" fra 2007 som den "operationelle ramme for bistandseffektivitet" fra 2011 er vedtaget med dette for øje. Disse tiltag er i overensstemmelse med de internationale foranstaltninger som reaktion på Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udviklings Pariserklæring fra 2005, der advokerer for fem nøglebegreber inden for udviklingsbistand: udviklingslandenes ejerskab af udviklingsstrategier, donorlandenes tilpasning til lokalt definerede strategier, harmonisering af den internationale udviklingsbistand, resultatovervågning og gensidig ansvarlighed hos donorer og partnere med hensyn til udviklingsresultater. Den internationale ramme for bistandseffektivitet er blevet revideret via Accrahandlingsplanen (2008) og i Busanpartnerskabet for effektivt udviklingssamarbejde (2011). Efter vedtagelsen af FN's verdensmål for bæredygtig udvikling blev der givet yderligere tilsagn i Nairobi-slutdokumentet (2016).

A. FN's 2030-dagsorden for bæredygtig udvikling

EU deltog aktivt i udarbejdelsen af 2030-dagsordenen, som fastlægger et nyt globalt paradigme, der skal bidrage til at udrydde fattigdom og opnå bæredygtig udvikling, og som indbefatter principperne om "at ingen må lades i stikken" og "først at imødekomme behovene hos dem, der er længst bagefter". Den blev godkendt i New York i september 2015 og ligger i forlængelse af 2015-målene med en ny række af 17 verdensmål med fokus på økonomiske, sociale, miljømæssige og forvaltningsmæssige målsætninger, som skal nås senest i 2030. EU og dets medlemsstater forelagde for første gang i september 2019 en fælles sammenfattende rapport for FN's Politiske Forum på Højt Niveau vedrørende Bæredygtig Udvikling. Dokumentet har fokus på EU's foranstaltninger til gennemførelse af 2030-dagsordenen og vil blive udgivet hvert fjerde år. I juli 2023 fremlagde EU sin første frivillige revision af gennemførelsen af 2030-dagsordenen på dette års udgave af FN's Politiske Forum på Højt Niveau vedrørende Bæredygtig Udvikling.

B. Den nye europæiske konsensus om udvikling og EU's dagsorden for forandring

Efter godkendelsen af 2030-dagsordenen blev man i EU enige om en revideret udgave af den europæiske konsensus om udvikling fra 2005. Den nye konsensus redegør for de vigtigste principper i verdensmålene for bæredygtig udvikling og en tilgang, der vil være retningsgivende for EU's og dets medlemsstaters bestræbelser på at nå disse mål i forhold til udviklingslandene. Selv om den primært har fokus på udviklingspolitik, berører konsensussen også foranstaltninger gennem andre politikker, idet princippet om udviklingsvenlig politikkohærens anvendes. Udryddelse af fattigdom er stadig hovedformålet med EU's udviklingspolitik. Konsensussen blev undertegnet den 7. juni 2017 af formanden for Europa-Parlamentet, den maltesiske premierminister på vegne af Rådet og medlemsstaterne, Kommissionens formand og Kommissionens næstformand/Unionens højtstående repræsentant for udenrigsanliggender og sikkerhedspolitik. Parlamentet har været kritisk over for EU's bestræbelser på at nå målene for bæredygtig udvikling senest i 2030, navnlig i betragtning af at covid-19-pandemien, Ruslands invasion af Ukraine og andre kriser har undergravet nogle af de fremskridt, der er gjort siden 2015. Parlamentet har gentagne gange opfordret Kommissionen til at øge sin indsats og påtage sig en stærkere global lederrolle i bestræbelserne på at nå målene for bæredygtig udvikling, senest i en beslutning fra 2025 om gennemførelse og opfyldelse af verdensmålene for bæredygtig udvikling med henblik på Politisk Forum på Højt Niveau 2025.

Kommissionens meddelelse fra 2016 med titlen "Næste skridt hen imod en bæredygtig europæisk fremtid – En europæisk indsats for bæredygtighed" integrerer målene for bæredygtig udvikling i EU's politiske ramme og EU's nuværende prioriteter. Når der kigges uden for EU's grænser, har EU på ny forpligtet sig til målet om at bruge 0,7 % af sin bruttonationalindkomst (BNI) på udviklingsbistand, denne gang senest i 2030 og med en andel til de mindst udviklede lande på 0,15-0,20 % af BNI. Dette afspejler de tilsagn, der blev givet i Addis Abeba-handlingsplanen om udviklingsfinansiering (som blev vedtaget på en FN-konference i 2015), og som er en integreret del af 2030-dagsordenen. I 2023 udgjorde EU's samlede ODA (fra EU og dets medlemsstater) 0,57 % af EU's BNI.

C. Lovgivningsmæssig og finansiel ramme

EU's finansieringstilgang til eksterne foranstaltninger (se tabellen nedenfor) har ændret sig som følge af oprettelsen af NDICI – et globalt Europa. Efter Kommissionens forslag af 14. juni 2018 til en forordning om oprettelse af dette instrument og tre års efterfølgende forhandlinger med Rådet og Parlamentet trådte forordningen om oprettelse af NDICI – et globalt Europa i kraft den 14. juni 2021. Den gælder med tilbagevirkende kraft fra 1. januar 2021. Den 17. juli 2025 offentliggjorde Kommissionen sit forslag til et efterfølgerinstrument til NDICI – et globalt Europa.

NDICI – et globalt Europa er en vigtig nyskabelse, som i øjeblikket er det primære finansielle instrument for EU's eksterne foranstaltninger med en samlet bevilling på 79,5 mia. EUR for 2021-2027. Instrumentet forenkler EU's struktur for ekstern finansiering (sammenlægning af tidligere programmer, herunder instrumentet til finansiering af udviklingssamarbejde, det europæiske naboskabsinstrument, partnerskabsinstrumentet, det europæiske instrument for demokrati og menneskerettigheder, Den Europæiske Fond for Bæredygtig Udvikling og instrumentet, der bidrager til stabilitet og fred). Det dækker samarbejde med alle lande uden for EU med undtagelse af lande, der er tilknyttet EU-førtiltrædelsesprocessen, oversøiske territorier og territorier, der er omfattet af geografiske programmer.

NDICI – et globalt Europa er opbygget omkring tre centrale søjler:

1. Geografisk, bestående af programmer for de lande, der er omfattet af den europæiske naboskabspolitik (i øst og syd), for Afrika syd for Sahara, for Asien og Stillehavsområdet, for Nord-, Syd- og Mellemamerika og Caribien. Disse programmer fokuserer på samarbejdsområder såsom god regeringsførelse, fattigdomsbekæmpelse, migration, miljø og klimaforandringer, vækst og beskæftigelse eller sikkerhed og fred, blandt andre tværgående spørgsmål. De fleste af midlerne fra NDICI – et globalt Europa går til denne søjle.
2. Tematisk, bestående af programmer med verdensomspændende dækning om menneskerettigheder og demokrati, civilsamfundsorganisationer, stabilitet og fred og globale udfordringer.
3. Hurtig reaktion, der muliggør finansiering af hurtig kapacitet til krisestyring, konfliktforebyggelse og fredsskabelse. Sådanne foranstaltninger har f.eks. til formål at knytte den humanitære indsats og udviklingsindsatsen sammen, øge modstandsdygtigheden i kriseramte lande eller tage hånd om udenrigspolitiske prioriteter.

NDICI – et globalt Europa, der også er udformet som et fleksibelt instrument, omfatter en supplerende "stødpude" til finansiering af nye udfordringer og prioriteter (f.eks. reaktioner på uforudsete omstændigheder, migrationspres, krise- og post-krisesituationer eller nye initiativer på EU-plan eller internationalt plan).

D. Udspecificering af udgifterne under NDICI – et globalt Europa

NDICI – et globalt Europa er kanal for den største andel af EU-midlerne til eksterne foranstaltninger med et samlet budget på 79,5 mia. EUR (for perioden 2021-2027). De geografiske programmer modtager ca. 75 % af midlerne og de tematiske

programmer 8 %. Derudover er 12 % reserveret til "stødpuden" til nye udfordringer og prioriteter og 4 % til "foranstaltninger vedrørende hurtig reaktion". De resterende ca. 2 % går til udgifter til programstøtte.

Der findes flere oplysninger i EU-budgettet for 2026.

De finansielle bevillinger til NDICI – et globalt Europas tresøjlestruktur er som følger (tallene er angivet i mio. EUR):

Geografiske programmer	7 821,3
Tematiske programmer	738,0
Foranstaltninger vedrørende hurtig reaktion	462,0
Stødpude til nye udfordringer og prioriteter	782,9

NDICI – et globalt Europa støtter også store projekter, der finansieres under Team Europe-initiativer, hvoraf sidstnævnte samler finansielle bidrag fra EU, dets medlemsstater og finansielle institutioner såsom Den Europæiske Investeringsbank og Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling. Team Europe-bistanden, der blev lanceret den 8. april 2020, har hjulpet EU's partnerlande med at håndtere covid-19-pandemien.

NDICI – et globalt Europa er også et centralt element i EU's Global Gateway-strategi, der søger at mobilisere investeringer i bæredygtig digital infrastruktur, energi- og transportinfrastruktur i hele verden. EU og dets medlemsstater har mobiliseret over 306 mia. EUR gennem strategien siden 2021 og dermed overgået det oprindelige mål på 300 mia. EUR i investeringer senest i 2027. Global Gateway er tænkt som både EU's bidrag til at mindske den globale investeringskløft og EU's svar på den geopolitiske udfordring, som Kinas globale investeringsstrategi udgør. Investeringer, der foretages gennem Global Gateway, anvendes til at finansiere bæredygtig infrastruktur til bekæmpelse af klimaændringer, beskyttelse af miljøet og fremme af bæredygtig udvikling i hele verden. Et vigtigt eksempel er Global Gateway-investeringspakken mellem EU og Afrika, som lover at mobilisere 150 mia. EUR i investeringer i Afrika inden 2030. Disse investeringer har til formål at fremskynde den grønne og den digitale omstilling, skabe bæredygtig vækst, styrke de nationale sundhedssystemer og forbedre uddannelse og erhvervsuddannelse i afrikanske lande. NDICI – et globalt Europa vil bidrage til strategien gennem sine fonde og garantikapaciteter. Europa-Parlamentets Udviklingsudvalg har haft en fast ordfører for Global Gateway siden 2024. Hildegard Bentele (Det Europæiske Folkeparti, Tyskland) og Udo Bullman (Det Progressive Forbund af Socialdemokrater, Tyskland) deler i øjeblikket rollen.

EUROPA-PARLAMENTETS ROLLE

— Retlig ramme: I artikel 209 i TEUF står: "Europa-Parlamentet og Rådet fastsætter efter den almindelige lovgivningsprocedure de foranstaltninger, der er nødvendige for at gennemføre politikken for udviklingssamarbejde".

— Parlamentets kontrol med gennemførelsen af politikken: Parlamentet har ret til at stille spørgsmål til Kommissionen og til at gøre indsigelse mod gennemførelsesafgørelser, når det finder, at Kommissionen overskrider sine beføjelser. Parlamentet søger også indflydelse ved regelmæssigt at drøfte

politikker med Kommissionen, både i formelle og uformelle sammenhænge. Under NDICI – et globalt Europa tager Parlamentet to gange om året del i en geopolitisk dialog med Kommissionen.

— Budgetmyndighed: Parlamentet og Rådet udgør i fællesskab EU's budgetmyndighed. Det er stadig Rådet, der har den primære beslutningskompetence med hensyn til EU's flerårige finansielle ramme, som dækker syv år, men Parlamentets godkendelse er påkrævet, for at den kan vedtages (artikel 312 i TEUF). For så vidt angår det årlige budget fastsætter artikel 314 i TEUF en procedure, som omfatter én årlig behandling i både Parlamentet og Rådet. Når disse behandlinger er afsluttet, kan Parlamentet godkende eller forkaste budgettet. For så vidt angår internationalt samarbejde følger Parlamentets Udviklingsudvalg budgetforhandlingerne og stiller konkrete forslag vedrørende de budgetposter, der hører under dets ansvarsområde.

Dette faktablad er udarbejdet af Europa-Parlamentets Enhed for Analyse af og Støtte til Eksterne Politikker. Du kan finde yderligere oplysninger på Udviklingsudvalgets websted.

Malte Frederik Hergaden
04/2026